

Tisztelt Olvasó!

A De iurisprudentia et iure publico 2010. évi tavaszi számában öt tanulmány, egy konferenciabeszámoló és három recenzió került publikálásra.

Csatlós Erzsébet, a *Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Nemzetközi Jogi és Európa-jogi Tanszékének PhD-hallgatója* az előző számban megjelent tanulmányának a második részét adja közre „[Az Arktisz története a területszerzési jogcímek tükrében II. – A kiaknázási lehetőségek felfedezésétől napjainkig](#)” címmel. Az Északi- sarkvidék mintegy száz éve folyamatosan nemzetközi jogi kérdések felvetését generálja. Kezdetben a szárazföldi részei váltak elérhetővé, amelyek valamely sarkvidéki állam területének részévé váltak, majd a technikai fejlődésnek hála fény derült a térség igazi vonzerejére: az alatta húzódó kontinentális talapzatban rejlő kiaknázatlan kőolaj- és földgáz készletre, valamint az egyéb ásványkincsekre. Ezek elhelyezkedésüket tekintve leginkább az arktiszi óceán és az azon úszó jégtáblák tömege alatt találhatóak, azon a területen túl, amelyen a parti államoknak már kiváltságai nincsenek. Az államok nyersanyagéhsége, valamint az olvadó jég által felszabaduló vízi útvonalak feletti szuverenitásgyakorláshoz fűződő érdeke előtt azonban a nyílt tengeri jelleg sem képez akadályt, és mintegy 100 éve folyamatosan próbálkoznak egyre nagyobb területet a sajátjukként szabályozás alá vonni. A kérdés csak az, hogy ez mennyire egyeztethető össze a nemzetközi jog szabályaival. A dolgozat első részében az Arktisz térségének a jelentőségére kíván a Szerző rámutatni az általa rejtett lehetőségek bemutatásával, majd a terület feltérképezésének, illetve a megszerzésére irányuló első próbálkozásoknak a folyamatát elemzi. A második részben ezt a gondolatmenetet folytatva a '60-as években kezdődő nyersanyag-kitermelési hullám által generált problémáknak, az ezt követő területszerzési kísérleteknek, ezek nemzetközi jogi megítélésének, valamint a jövőben potenciálisan felmerülő problémák gyökerének a kifejtésére kerül sor.

A *Szegedi Tudományegyetem, Népegészségtani Intézetének tudományos munkatársa*, **Julesz Máté**, „[A Short History of Public Health Law in Hungary](#)” címmel készítette el angol nyelvű tanulmányát. A népegészségügy szabályozásának magyarországi története távolra nyúlik vissza a történelemben. Alapvető változást azonban a 19. század hozott. Ezt követte a 20. századi népegészségügyi jogalkotás, amely az 1997. évi egészségügyi törvényben érte el tetőfokát. Azóta számos változáson ment át az 1997. évi egészségügyi törvény szövege, de további normatív fejlődés is várható.

A harmadik tanulmányt „[Contentio dignitatis – tényálláskezelés és szónoki taktika a Pro Plancióban](#)” címmel a *Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi és Római Jogi Tanszékének habilitált egyetemi docense*, **Nótári Tamás** írta. A Lucius Licinius Murena perében 63-ban és a Cnaeus Plancius perében 55-ben tartott *oratio* (*consuli*, illetve *aedilisi*) választást nyert, ám a tisztségért folytatott küzdelemben alulmaradt vetélytársak által választási vesztegetéssel vádolt jövőző *magistratusok* védelmében hangzott el, s így e beszédek lebilincselően izgalmas képet adnak a római választási rendszer gyakorlati működéséről, a választási vesztegetés elbírálása kapcsán nem is annyira a történeti tényállást, hanem a jelöltek alkalmasságát szem előtt tartó jogászi-szónoki tényálláskezelésről. Figyelmet érdemel továbbá, hogy a *Pro Murenában* – e beszéddel ugyanis Cicero a *magistraturában* őt követő utódja védelmét hivatalban lévő *consul*ként látja el – a közéleti pályafutása csúcán álló politikus és a kiérlelt, a törvényszékre általa gyakorolni képes befolyásnak teljességgel tudatában lévő szónok hangja szólal meg.

A negyedik írás **Osztheimer Katalin** munkája, aki a *Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Eljárásjogi Tanszékén PhD-hallgató*. A tanulmány „[Az eskü szerepe a polgári eljárásjog történetében](#)” címet viseli. A kimondott szó erejébe vetett hit a különböző jogrendszerekben eltérő jelentőséggel bírt. Az esküt mint eljárásjogi intézményt napjainkban koránt sem övezi oly mértékű – mondhatni babonás, illetve vallási – tisztelet, mint a római jogban, vagy a középkori eljárásjogokban. Az eskütétel ugyanakkor évszázadokon át az európai bizonyítási eljárások természetes részét képezte, sőt számos uniós tagállam eljárásjogi kódexe jelenleg is szabályozza, míg néhány országban a jogalkotó teljes egészében kiiktatta a polgári eljárásjogból.

Kérdéses, hogy mekkora lélektani hatást vált ki a peres eljárás során a tanú vagy a fél eskütételre való kötelezése? Valóban garanciát jelenthet-e a tanú torzításmentes vallomástételére? Avagy perökonómiai szempontból felesleges formalitást jelentene csak? A kérdésekre a választ a különböző korok szabályozása az adott kor eljárásjogi kultúrájának, tradícióinak és a mindenkori társadalmi felfogásnak megfelelően adta meg. Az eskü erejébe vetett hit történeti fejlődését végigkísérve a jogtudomány számára olyan területek nyerne relevanciát, mint a vallástudomány, vagy a pszichológia. Megismerhetjük továbbá az egyén társadalomban elfoglalt rangjához, adott szavának megbecsüléséhez szükséges, koronként változó feltételeket. E kategóriák a jogtudománnyal ma már nem alkotnak olyan szoros egységet, mint korábban – mégis mély tartalmat és mondanivalót rejthetnek napjaink jogászai számára is.

„[Jog vagy kötelezettség – avagy a diplomáciai védelem az államok gyakorlatában](#)” címmel készítette el tanulmányát **Schiffner Imola**, aki a *Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Nemzetközi Jogi és Európa-jogi Tanszékének egyetemi tanársegédje*.

A diplomáciai védelem tradicionális felfogása szerint a külföldiekkel szembeni bánásmód kereteit a nemzetközi jog szabályozza, és ennek megsértése esetén az állampolgárságot adó állam diszkrecionális joga nemzetközi szinten fellépni az állampolgára ellen külföldön elkövetett nemzetközi jogsértések miatt a másik állam ellen, immáron saját jogát érvényesítve. Az emberi jogok megjelenésével azonban az államok gyakorlata tovább differenciálódott, mivel az egyén, illetve az egyén jogai megsértésének előtérbe kerülésével az államok egy része az állampolgárait külföldön ért sérelmeket nem tekintette már kizárólag az államot ért sérelemnek, így egy esetleges állami fellépés esetén az egyén sérelmének orvoslását is célul tűzte ki.

A téma kodifikációjával foglalkozó Nemzetközi Jogi Bizottság két különböző állami megközelítést különböztet meg.

A tradicionális felfogás támogatói (többek között Nagy-Britannia, Németország, Franciaország) szerint az állam diszkrecionális joga azt eldönteni, hogy él-e a diplomáciai védelem jogával. Az állam saját jogát érvényesíti, melynek gyakorlásáról szabadon dönthet, így a diplomáciai védelem gyakorlása jog, és nem kötelezettség az egyén irányában, állításukat pedig a nemzetközi jog általános szabályaival erősítik, amely sehol nem rendelkezik a diplomáciai védelem gyakorlásának kötelezettségéről.

A másik csoport (pl. Olaszország, Spanyolország, Oroszország, Magyarország) szerint azonban bár a nemzetközi jog nem rendelkezik a diplomáciai védelem jogintézményének az egyén jogaként való érvényesítéséről, az államok dönthetnek úgy, hogy megadják állampolgáraiknak ezt a jogosultságot. Ezek az államok, többségében a volt szovjet blokk országai, bár eltérő nyomatókkal és jelleggel, de elismerik az egyének jogát a diplomáciai védelemre, és vállalják a védelmüket, amennyiben azok külföldön sérelmet szenvednek.

Egyes nemzetközi és nemzeti bíróságok döntései azonban sokkal árnyaltabbá teszik az államok gyakorlatát. Ezek alapján nem megfelelő pusztán a diplomáciai védelemre jogot adó vagy azt kizárólag az állam döntésének tekintő állami gyakorlatról beszélni. Ugyanis van olyan állami gyakorlat, ahol a jogszabályokban rögzített jogosultság nem jelent valóban érvényesíthető jogosultságot, illetve vannak olyan országok, ahol az állam diszkrecionális joga bizonyos feltételek mellett korlátozható.

2009. november 25-én Győrben került megrendezésre „A hazai és nemzetközi büntetőpolitika jelenkori helyzete és kihívásai” című konferencia, amelyről **Nagy Klára**, a *Széchenyi István Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Tanszékének PhD-hallgatója* készített beszámolót „[A büntetőpolitika néhány aspektusáról](#)” címmel. A Szerző célja az előadások által felvetett kérdések kibontása és továbbvitele volt.

Aktuális számunk recenziói közül elsőként a *Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Agrárjogi és Környezetvédelmi Jogi Tanszékén PhD-hallgatóként* tevékenykedő **Fehér Lóránt** írásával ismerkedhet meg az Olvasó, melynek címe: „[Cicero: Válogatott védőbeszédek II.](#)”.

Gulyás Ábel, a *Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Büntetőjogi Tanszékének PhD-hallgatója* „[Marcus Tullius Cicero: Válogatott vádbeszédek](#)” címmel írta meg tudományos könyvismertetését.

A következő recenziót **Kreiszig Brigitta**, a *Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Pénzügyi Jogi Tanszékének PhD-hallgatója* írta „[Az ügyész szerepe az eljárásjogokban](#)” címmel.

Lapunk következő összevont, dupla száma várhatóan 2010 októberében jelenik meg.

Paczolay Péter
főszerkesztő